

שעור טז: השלמים (ד)

העיצית, השעטנו, החלב והדם

Shiur #16: The Shelamim (part 4)

Tzitzit, Shaatnez, Fats and Blood

(1) ויקרא ג, יב-יז

ואם עז קרבנו והקריבו לפני ה': וסמך את ידו על ראשו ושחט אותו לפני אהל מועד וזרקו בנִי אֶהָרֶן אֶת־דָּמֹו עַל־הַמִּזְבֵּחַ סָבִיב: והקריב ממנו קרבנו אשה לה' את־החלב המכסה את־הקרב ואת־כל־החלב אשר על־הקרב: ואת שתי הכלית ואת־החלב אשר עלהן אשר על־הפסלים ואת־היתרת על־הקבד על־הכלית וסירגה: והקטירם הפהן המזבחה לחם אשה לריח נחת כל־חלב לה': חקת עולם לדורותיכם בכל מושבותיכם כל־חלב וכל־דם לא תאכלו:

(2) ויקרא ז, כב-כו

וידבר ה' אל־משה לאמר: דבר אל־בני ישראל לאמר כל־חלב שזר וכשב ועז לא תאכלו: וחלב נבלה וחלב טרפה יעשה לכל־מלאכה ואכל לא תאכלוהו: כי כל־אכל חלב מן־הבהמה אשר יקריב ממנה אשה לה' ונכרתה הנפש האכלת מעמיה: וכל־דם לא תאכלו בכל מושבותיכם לעוף ולבהמה: כל־נפש אשר־תאכל כל־דם ונכרתה הנפש ההוא מעמיה:

(3) ויקרא יט, יט

את־חקתי תשמרו בהמתך לא־תרביע פלאים שדך לא־תזרע פלאים ובגד פלאים שעטנו לא יעלה עליך:

(4) דברים כב, יא-יב

לא תלבש שעטנו צמר ופשתים יחדו: גדלים תעשה לך על־ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה:

(5) במדבר טו, לז-מא

ואמר ה' אל־משה לאמר: דבר אל־בני ישראל ואמרת אל־הם ועשו להם עיצת על־כנפי בגדיהם לדדתם ונתנו על־עיצת הכנף פתיל תכלת: והיה לכם לעיצת ודאיתם אותו וזכרתם את־כל־מצות ה' ועשיתם אתם ולא־תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר־אתם זנים אחריהם: למען תזכרו ועשיתם את־כל־מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם:

(6) במדבר יג, לב-לג

ויצאו דבת הארץ אשר תרו אותה אל־בני ישראל לאמר הארץ אשר עברנו בה לתור אותה ארץ אכלת יושביה הוא וכל־העם אשר־דאינו בתוכה אנשי מדות: ושם דאינו את־הנפילים בני ענק מן־הנפילים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם:

(7) במדבר יד, לג

ובניכם יהיו רעים במדבר ארבעים שנה ונשאו את־זנותיכם עד־תם פגריכם במדבר:

¹ ע"י מילגרומ, יעקב: פרשת ציצית, בית מקרא, כרך כח, חוברת א (צ"ב), תשרי-כסלו תשמ"ג עמ' 14-22

(8) במדבר טז, א-ג

וַיִּקַּח קָנָח בֶּן־יִצְחָק בֶּן־קֹהֵל בְּדֹלֶת בְּנֵי רְאוּבֵן: וַיִּקְמוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה וְאַנְשֵׁי מִבְּנֵי־יִשְׂרָאֵל חֲמִשִּׁים וּמֵאָתִים נְשִׂאֵי עֵדָה קְרָאִי מוֹעֵד אֲנָשִׁי־שָׁם: וַיִּקְהָלוּ עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֵלֵהֶם רַב־לָכֶם בִּי כָל־הָעֵדָה פְּלִס קְדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְּנֶנּוּ עַל־קָהֵל ה':

(9) תנחומא (בובר) פרשת קרח ט' ד

ויקח קרח. מה כתיב למעלה מן הענין, דבר אל בני ישראל [ואמרת אליהם] ועשו להם ציצית (במדבר ט"ו:ל"ח). א"ל קרח למשה רבינו, משה טלית שכולה תכלת, מהו שתהא פטורה מן הציצית, א"ל משה חייבת בציצית, א"ל קרח טלית שכולה תכלת אינה פוטרת עצמה, וארבעה חוטין פוטרין אותה...

(10) שמות יט:

וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מִמְלַכֶּת כְּהִנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבֹּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(11) שמות כח, ב-ה

וְעָשִׂיתָ בְּגָדֵי־קָדֹשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד לְכַבֹּד וּלְתַפָּאֶרֶת: וְאַתָּה תִּדְבֹּר אֶל־כָּל־חַכְמֵי־לֵב אֲשֶׁר מִלֵּאתִיו רוּחַ חֵכְמָה וְעָשׂוּ אֶת־בְּגָדֵי אַהֲרֹן לְקָדְשׁוֹ לְכַהֲנוֹ לִי: וְאֵלֶּה הַבְּגָדִים אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ חֹשֶׁן וְאַפֹּדֶם וְזָמָן וְכִתְנֶת תִּשְׁבֵּץ מְצַנֶּפֶת וְאַבְנֵיט וְעָשׂוּ בְּגָדֵי־קָדֹשׁ לְאַהֲרֹן אַחִיד וּלְבָנָיו לְכַהֲנוֹ־לִי: וְהֵם יִקְחוּ אֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַתְּכֵלֶת וְאֶת־הָאֶדְמָן וְאֶת־תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וְאֶת־הַשֵּׁשׁ:

(12) שמות כח, לו-לז

וְעָשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר וּפְתִיחַת עָלָיו פְּתוּחֵי חֹתֶם קָדֹשׁ לָהּ: וְשָׂמְתָּ אוֹתוֹ עַל־פְּתִיל תְּכֵלֶת וְהָיָה עַל־הַמְּצַנֶּפֶת אֶל־מֹול פְּנֵי־הַמְּצַנֶּפֶת יְהִיָּה:

(13) שמות ל, לא-לג, לז-לח

וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תִּדְבֹּר לְאָמֹר שְׁמֵן מִשְׁחַת־קָדֹשׁ יְהִיָּה זֶה לִי לְדֹרֹתֵיכֶם: עַל־בֶּשֶׂר אָדָם לֹא יִסָּךְ וּבִמְתַּכְּנָתוֹ לֹא תַעֲשֶׂה כְּמֹהוּ קָדֹשׁ הוּא קָדֹשׁ יְהִיָּה לָכֶם: אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כְּמֹהוּ וְאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל־זֶרַע וּנְכָרֶת מַעֲמִיו: וְהִקְטִירֶתָּ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בִּמְתַּכְּנָתָהּ לֹא תַעֲשֶׂה לָכֶם קָדֹשׁ תִּהְיֶה לָךְ לָהּ: אִישׁ אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כְּמֹהוּ לְהַרְיִיחַ בָּהּ וּנְכָרֶת מַעֲמִיו:

(14) ר' יוסף בכור שור שמות ל':ל"ח

איש אשר יעשה כמזה - וכן אמר גבי שמן המשחה, שאין דרך להשתמש בשרביטו של מלך. וכן אמרו רבותינו (בבלי ר"ה כ"ד): שלא יעשה אדם בית תבנית היכל, ולא מנורה של שבעה, אבל עושה הוא של ששה ושמונה. ולכך נאסר לבישת שעטנז, לפי שבגדי כהונה היו של כלאים, ד[א]מר: שש - כיתונא, תכלת - עמרא, כמו שאמרו רבותינו, ואין ראוי לזרים שילבשו מעין שלובשים משרתי הקב"ה.

(15) יבמות ד ע"ב

וְתִנָּא דְּבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל כָּל בְּגָדִים צָמֵר וּפְשִׁתִּים הֵם וְאָמַר רַחֲמָנָא עֲבִיד לִיה תְּכֵלֶת וְתִכְלֶת עֲמָרָא הוּא וּמִמָּאִי דְּתִכְלֶת עֲמָרָא הוּא מִדְּשֵׁשׁ כִּיתְנָא תְּכֵלֶת עֲמָרָא הוּא.

(16) רש"י שם

ותכלת עמרא - מדשש כיתנא דכתי' מכנסי בד שש משור ובד היינו פשתים כדמפרש בבא לו כ"ג במסכת יומא בד דבר העולה בד בבד תכלת עמרא וכן שאר צבעים האמורים בבגדי כהונה ארגמן ותולעת שני שאין בגדי כהונה אלא מצמר ופשתים דכתיב בספר יחזקאל (מד) ביוה"כ בגדי פשתים ילבשו ולא יעלה עליהם צמר ש"מ שעבודות החיצונות יש בהם צמר עם פשתן ולא מין אחר ומדמפרש קרא שש באחד מן המינין שמע מינה שאר המינין צמר היו.

(17) שמות לט, כח

וְאֵת הַמְּצַנֶּפֶת שֵׁשׁ וְאֵת פְּאָרֵי הַמְּגַבְעֹת שֵׁשׁ וְאֵת מְכַנְסֵי הַבֶּד שֵׁשׁ מְשֻׁזָּר:

(18) ויקרא יז, א-טז

וידבר ה' אל-משה לאמר: דבר אל-אֶהרֹן ואל-בָּנָיו ואל-כָּל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל ואמרת אליהם זה הדבר אשר-עוה ה' לאמר: איש איש מבית ישראל אשר ישחט שור או-כֶּשֶׂב או-עֵז במחנה או אשר ישחט מחוץ למחנה: ואל-פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא הֵבִיאוּ לְהִקְרִיב קֹרְבָן לַיהוָה לִפְנֵי מִשְׁכַּן ה' דָּם יִחָשֵׁב לְאִישׁ הַהוּא דָם שִׁפְךָ ונִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִקֶּרֶב עַמּוֹ: לִמְעַן אֲשֶׁר יָבִיאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-זִבְחֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם וזִבְחֵיהֶם עַל-פְּנֵי הַשָּׁדָה וְהֵבִיאוּ לַיהוָה אֶל-פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד אֶל-הַכֹּהֵן וזָבְחוּ זִבְחֵי שְׁלָמִים לַיהוָה אוֹתָם: וזָרַק הַכֹּהֵן אֶת-הַדָּם עַל-מִזְבֵּחַ ה' פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וְהִקְטִיד הַחֹלֵב לָרִיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה: וְלֹא-יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת-זִבְחֵיהֶם לְשָׁעִירִים אֲשֶׁר הֵם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם חֻקַּת עוֹלָם תִּהְיֶה-זֹאת לָהֶם לְדֹרֹתָם: וְאַל-הֵם תֹּאמְרוּ אִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר אֲשֶׁר-יָגֹר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר-יַעֲלֶה עֲלֶה אוֹ-זִבְחָתוֹ: וְאַל-פֶתַח אֹהֶל מוֹעֵד לֹא יָבִיאוּ לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לַיהוָה ונִכְרַת הָאִישׁ הַהוּא מִעַמּוֹ: וְאִישׁ אִישׁ מִבֵּית יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֹאכֵל כָּל-דָּם וְנִתְּתִי פָנַי בְּנַפְשׁוֹ הַאֲכֹלָת אֶת-הַדָּם וְהִכְרַתִּי אֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ: כִּי נַפְשׁ הַבֶּשֶׂר בַּדָּם הִוא וְאֲנִי נֹתַתִּי לָכֶם עַל-הַמִּזְבֵּחַ לְכַפֵּר עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם כִּי-הִדָּם הִוא בְּנַפְשׁוֹ יִכָּפֵר: עַל-כֵּן אֲמַרְתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל כָּל-נַפְשׁ מִכֶּסֶם לֹא-תֹאכַל דָּם וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם לֹא-יֹאכַל דָּם: וְאִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן-הַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכָם אֲשֶׁר יֵצֵד צִיד חַיָּה אוֹ-עוֹף אֲשֶׁר יֹאכֵל וְשִׁפְךָ אֶת-דָּמּוֹ וְכִסְהוּ בַּעֲפָר: כִּי-נַפְשׁ כָּל-בֶּשֶׂר דָּמוֹ בְּנַפְשׁוֹ הִוא וְאֲמַר לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל דָּם כָּל-בֶּשֶׂר לֹא תֹאכְלוּ כִּי נַפְשׁ כָּל-בֶּשֶׂר דָּמוֹ הִוא כָּל-אֲכָלְיוֹ יִפְרֹת: וְכָל-נַפְשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נִבְלָה וְטֶרֶף בְּאֶרֶץ וּבְגֵר וּבְכֶסֶם בְּגֵרָיו וְרֹחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְטָהֵר: וְאִם לֹא יִכָּסֶה וּבִשְׂרָו לֹא יִרְחֹץ וְנָשָׂא עֹנֹו: נִבְלָה וְטֶרֶף בְּאֶרֶץ וּבְגֵר וּבְכֶסֶם בְּגֵרָיו וְרֹחֵץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד-הָעֶרֶב וְטָהֵר: וְאִם לֹא יִכָּסֶה וּבִשְׂרָו לֹא יִרְחֹץ וְנָשָׂא עֹנֹו:

(19) ר' יוסף בכור שור ויקרא י"ז:א

כינפש הבשר בדם הוא ואני נתתי – כלומר: מפני שני טעמים אני אוסרו: אחת שהוא נפש ואין הגון לאוכלו, ועוד שאני נתתי {לכם על המזבח}. נמצא בבהמה הנקרכת שני טעמים, ובחיה ובעוף מפני שהוא נפש. ולכך הדם הוא אסור מכל בהמה, חיה, ועוף, אבל איסור חלב אינו אלא מפני שהוא נקרב, ולכך אינו נוהג אלא בנקרבת. ושניהם איסור קדושה שקדושתן אוסרתן, ולא כשאר איסורין שהם משוקצים וטמאים. ולפיכך בהמה נקרבת – דבר ידוע שדמה אסור, שהרי דמה ראוי ליזרק על גבי המזבח, ואינו צריך היכר אחר, וכתוב: עלהארץ תשפכנו. אבל אותו של חיה ועוף שאינו נזרק – הטעינו הכתוב כיסוי, להיות היכר שהוא אסור.

(20) דברים כב:ט

לֹא-תִזְרַע כְּרֶמֶךְ בְּלֵאִים פְּרִתְקֹדֶשׁ הַמִּלֻּאָה הַזֶּה אֲשֶׁר תִּזְרַע וּתְבוֹאֵת הַפָּרֶס: (תקדש: תאסר כקדשים רשב"ם)

(21) בראשית מה:יח

וּקְחוּ אֶת-אֲבִיכֶם וְאֶת-בְּתִיכֶם וְבָאוּ אֵלַי וְאֶתְנַה לָכֶם אֶת-טֹיֵב אֶרֶץ מִצְרַיִם וְאֲכַלְוּ אֶת-חֶלֶב הָאָרֶץ:

(22) במדבר יח, יב

כָּל חֶלֶב יִצְהָר וְכָל-חֶלֶב תִּירוֹשׁ וְדִגְן רִאשִׁיתָם אֲשֶׁר-יִתְּנוּ לַיהוָה לֶךְ נִתְּתִים:

(23) יחזקאל מד:טו

וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צִדֹק אֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֶת-מִשְׁמַרְתּוֹ מִקְדָּשֵׁי בְתַעֲוֹת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מֵעַלִּי הִמָּה יִקְרְבוּ אֵלַי לְשִׁרְתָּנִי וְעִמְדוֹ לִפְנֵי לְהִקְרִיב לִי חֶלֶב וְדָם נֶאֱמָר אֲדַנִּי ה':

(24) תהלים קמז:יד

הַשֵּׁם-גְּבוּלְךָ שְׁלוֹם חֶלֶב חַטָּיִם יִשְׂבִּיעֶךָ: